

Відгуки. Рецензії. Повідомлення

Білоножко Наталія Єліковна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
хіміко-фізичних факультетів
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
ORCID 0000-0003-3192-5615
natalia--bilon@ukr.net

РЕЦЕНЗІЯ

**на книгу Еліс Фокс і Ханни Макферсон
“Практика інклюзивного мистецтва та його дослідження: критичний маніфест”**

Мистецтво як багатогранний прояв людської особистості має неперевершену здатність впливати на події та занурюватись у різні сфери людської діяльності. Це підтверджується багатьма фактами сучасності. Наразі естетичні, соціальні та терапевтичні можливості мистецтва набирають обертів в рамках інклюзії і практичне втілення ідей інклюзивного мистецтва є досить активним. В той же час науковий дискурс як вітчизняних, так і закордонних вчених досить повільно наповнюється дослідженнями, присвяченими цій проблематиці. У даному контексті книга науковців Брайтонського університету (Великобританія), Е.Фокс і Х.Макферсон “Практика інклюзивного мистецтва та його дослідження: критичний маніфест” [1] є унікальною та визначною публікацією в галузі інклюзивного мистецтва, основним посилком якої є розкриття філософії інклюзивного мистецтва, способів його реалізації, що сприяють не тільки більш ефективному доступу до мистецтва людей з обмеженими можливостями, але й впливають на стан їхнього здоров'я.

Методологічну основу книги складає сукупність мистецькознавчих, філософських положень науковців, а також практичних впроваджень, розглянутих з позиції людей з обмеженими можливостями – художників та учасників мистецьких заходів. Структура книги досить деталізована і складається з передмови, біографії авторів, представлення команди дизайнерів, передмови Анни Катлер, директорки з навчання Британської національної галереї сучасного мистецтва Tate Modern у Лондоні та Кельвіна Берка, художника – людини з обмеженими можливостями і шости ілюстрованих глав. Кожна глава містить передмову, в якій авторки окреслюють її зміст та ключові ідеї, двадцяти і більше підрозділів, а також список літератури.

У першій главі обґрунтовано використання терміна “інклюзивне мистецтво” у порівнянні з такими термінами як “арт-терапія”, “мистецтво аутсайдерів” та “мистецтво інвалідів”. Розглянуто трансформаційний потенціал інклюзивного мистецтва та його місце у сучасному мистецтві. Наголошено на принципі якості кінцевого результату мистецької роботи людей з обмеженими можливостями як основної умови успішної його реалізації.

Друга глава, яка присвячена питанням співпраці професійних і непрофесійних митців з інвалідністю та сприйняттю аудиторією результатів їхньої креативної роботи, може вважатися своєрідним вступом до послідовних третьої та четвертої глав, що включають серію розмов, інтерв'ю, співбесід з митцями, заснованих на принципі філософії від простого до складного, що призводить до поглибленого висвітлення проблеми у четвертій главі. Отже, друга глава включає бесіду з художнім керівником Центру Північного Банку Джуд Келлі, директоркою центру “Навчання у Tate” Анною Катлер та розглядається практичний досвід авторки статті Еліс Фокс щодо кураторства виставки Side by Side. Успішній практиці та визначенню її загальних рис присвячені бесіди з членами групи художників the Rockets, представлені у третій главі. Четверта глава поглиблює розуміння інклюзивного мистецтва не як процесу інкорпорації людей з обмеженими можливостями в мистецький колектив, а як процесу двостороннього креативного обміну та трансформації певних навичок, вмінь та розуміння процесів взаємозбагачення завдяки такій співпраці.

Достатня кількість наукових праць присвячена питанню, як проводити дослідження соціального впливу мистецтва на людину. Але, що стосується інклюзивного мистецтвознавства, то, як наголошують автори у п'ятій главі, методи дослідження та способи перевірки валідності отриманих результатів не є визначеними і потребують пильної уваги науковців.

Розмірковуючи у шостій главі над майбутнім розвитком інклюзивного мистецтва, авторки апелюють до міжнародних організацій як платформи для впровадження колабораційних міжнародних проектів для людей з обмеженими можливостями. Як вказується у післямові, це є радикальний заклик до співпраці на рівних умовах.

Книга Еліс Фокс і Ханни Макферсон є прикладом втілення філософії практики ідей інклюзивного мистецтва та основних принципів, які авторки висувають у дослідженні, один з яких – творча коллаборація. Наявність нарисів та ілюстрованих висловлювань, понад 100 повнокольорових зображень є результатом участі дизайнерів – людей з обмеженими можливостями у створенні книги.

У багатьох главах книги авторки проводять думку щодо дуже тонкої грані між впровадженням інклюзивного мистецтва та невизначеністю відношення громадкості до творчості людей з обмеженими можливостями. Вони наголошують на ролі саме культури як виробника особистих і соціальних змін у житті таких людей, а розуміння громадкістю цієї ідеї як неактуальної, нереліалістичної та наївної призведе до ризику стагнації такої соціальної позиції та увічнення відповідного відношення до потреб людей з обмеженими можливостями. Авторки імплементують позицію щодо інклюзивного мистецтва як частини соціально-політичної та культурної мозаїки, яку потрібно скласти разом, щоб покращити життя таких людей.

Обгрунтовано необхідність заохочення митців продовжувати створювати складні, ризиковані роботи, але такі, в яких вони професійно обізнані, з виваженим контекстом і в успіх яких вони вірять.

Праця Е.Фокс та Ч.Макферсон є корисною для фахівців, що професійно займаються проблемою інклюзивного мистецтва, авторів відповідних проектів, які впроваджують всесвітні організації з метою належного обгрунтування ідей, а також для широкого кола читачів. Сформульовані в книзі теоретичні положення співвіднесені з потужними практичними напрацюваннями, що дозволяє визначити публікацію як таку, що сприяє забезпеченню культурних прав для осіб з особливими потребами, сприяє впровадженню нових ідей гуманізації суспільства у глобальному масштабі.

Література

1. Fox A., Macpherson H. (2015). Inclusive Arts Practice and Research: A Critical Manifesto. Routledge. – 206 с. – ISBN 9781317555322